

Міністерство охорони здоров'я України
Львівський національний медичний університет
імені Данила Галицького
Факультет післядипломної освіти
Кафедра хірургії та ендоскопії

**Методичні розробки
для підготовки до самостійної роботи**

(частина друга)

Методичні розробки складені колективом кафедри хірургії та ендоскопії факультету післядипломної освіти Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького:

- проф. Матвійчук Б.О.,
- проф. Заремба В.С.,
- доц. Павловський І.М.,
- доц. Лазько В.М.,
- доц. Стасишин А.Р.,
- доц. Бочар В.Т.,
- доц. Квіт А.Д.,
- доц. Кушнірук О.І.,
- ас. Голик Ю.Й.,
- ас. Федчишин Н.Р.,
- ас. Бохонко Р.Л.,
- ас. Гураєвський А.А.
- ас. Бабін І.О.,
- ас. Комарницький Є.С.,
- ас. Пастрик Л.В.,
- ас. Протопопов А.О.

Рецензенти:

- завідувач кафедри загальної хірургії Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, д.мед.н., професор **Андрющенко В.П.**
- професор кафедри сімейної медицини Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького Академік АНВО України, д.мед.н. **Заремба Є.Х.**

Методичні розробки обговорені та схвалені на методичній нараді кафедри **19 грудня 2018 р.**, протокол **№ 11**

Методичні розробки затверджено на засіданні методичної комісії з післядипломної освіти **18 лютого 2019 р.**, протокол **№ 1**

САМОСТІЙНА РОБОТА
Тематичний план занять зі самостійної роботи для здобувачів PhD
за спеціальністю "Хірургія"

№	вид	ТЕМА	год.
1.	сам.р	Комп'ютерна та магнітно-ядерна томографія в діагностиці захворювань органів грудної клітки.	4
2.	сам.р	Рак печінки	4
3.	сам.р	Доброякісні пухлини шкіри і м'яких тканин	4
4.	сам.р	Клінічна анатомія заочеревинного простору	4
5.	сам.р	Скелет і м'які тканини обличчя.	4
6.	сам.р	Судинно-нервові пучки та лімфатичні судини верхньої кінцівки.	2
7.	сам.р	Фасціальні футляри та клітковинні простори верхньої кінцівки.	2
8.	сам.р	Судинно-нервові пучки, лімфатичні судини та вузли нижньої кінцівки.	2
9.	сам.р	Фасціальні футляри та клітковинні простори нижньої кінцівки.	2
10.	сам.р	Клінічна анатомія сідничної ділянки.	2
11.	сам.р	Абсцеси печінки. Етіологія, клініка, методи діагностики. Ускладнення. Лікування	2
12.	сам.р	Морфологічна діагностика патології печінки	2
13.	сам.р	Непаразитарні та паразитарні кісти печінки. Діагностика. Методи операційного лікування	4
14.	сам.р	Рентгенодіагностика патології жовчних шляхів	2
15.	сам.р	Анатомія, фізіологія печінки та її функціональний стан при хірургічній патології	4
16.	сам.р	Клінічна анатомія печінки, жовчних шляхів	4
17.	сам.р	Особливості післяопераційного ведення хворих із зовнішнім дренажем жовчних шляхів (холедохостомою)	2
18.	сам.р	Особливості передопераційної підготовки хворих з механічною жовтяницею	2
19.	сам.р	Клінічна анатомія та фізіологія підшлункової залози.	4
20.	сам.р	Консервативні методи лікування гострого панкреатиту	4
21.	сам.р	Клінічна анатомія товстої та прямої кишки.	4
22.	сам.р	Клініка та діагностика дивертикулів і дивертикуліту ободової кишки. Ускладнення та лікування (консервативне, операційне)	4
23.	сам.р	Доброякісні пухлини ободової і прямої кишок	4
24.	сам.р	Клінічна анатомія селезінки	4
25.	сам.р	Клініка і діагностика доброякісних пухлин і кіст селезінки та їх лікування	2
26.	сам.р	Хронічний апендицит. Лікувальна тактика.	4
27.	сам.р	Діагностика захворювань кровотворної системи, при яких необхідна спленектомія	2
28.	сам.р	Методи компенсації кишкових втрат у хворих з тонкокишковими норіцями	2
29.	сам.р	Клініка і діагностика доброякісних пухлин і кіст селезінки та їх лікування	2
30.	сам.р	Мезоаденіт: неспецифічний, туберкульозний. Клініка, діагностика, лікування	4
31.	сам.р	Особливості лікувальної тактики в залежності від локалізації та виду кишкових норіць	2

32.	сам.р	Виразки тонкої кишки (неспецифічні і специфічні). Клініка, діагностика, принципи лікування	4
33.	сам.р	Дивертикули і дивертикуліт тонкої кишки. Клініка, діагностика та лікування	2
34.	сам.р	Клінічна анатомія грудної стінки. Грудна залоза.	2
35.	сам.р	Клінічна анатомія плеври, бронхів і легень.	4
36.	сам.р	Клінічна анатомія органів середостіння	2
37.	сам.р	Перикард і серце. Артерії, вени і нерви грудної клітки.	4
38.	сам.р	Органи ший: трахея, стравохід, щитоподібна та прищитоподібні залози.	2
39.	сам.р	Кісти ший	2
40.	сам.р	Кісти і полікістоз легень	2
41.	сам.р	Клінічна анатомія трикутників та фасціальньо-клітковинних просторів ший. Судинно-нервові пучки ший.	4
42.	сам.р	Консервативні та операційні методи лікування абсцесу та гангрен легені	4
43.	сам.р	Клініка і діагностика бронхоектатичної хвороби	2
		Всього	136

Тема самостійної роботи №1. *Абсцеси печінки. Етіологія, клініка, методи діагностики. Ускладнення. Лікування.*

Навчальні питання:

1. Клінічна анатомія печінки.
2. Артерії та вени печінки.
3. Причини виникнення абсцесів печінки.
4. Ехінококоз печінки.
5. Ультрасонографічна діагностика абсцесів печінки.
6. Особливості КТ печінки.

Контрольні питання:

1. Сегментарна будова печінки.
2. Артерії та вени печінки.
3. Причини виникнення абсцесів печінки.
4. Шляхи поширення інфекції при абсцесах печінки.
5. Клінічна картина абсцесів печінки.
6. Особливості ехінококозу печінки.
7. Діагностична програма при підозрі на абсцес печінки.
8. Лікувальна тактика при абсцесах печінки.

Тема самостійної роботи №2. *Анатомія, фізіологія печінки та її функціональний стан при хірургічній патології*

Навчальні питання:

1. Анатоомо-топографічні характеристики печінки
2. Роль печінки в білковому обміні
3. Печінка та система зсідання крові
4. Детоксикаційна функція печінки
5. *Взаємозв'язок гомеостазу печінки із гострими хірургічними захворюваннями*

Контрольні питання:

1. Анатомічна будова печінки
2. Особливості ангіоархітектоніки печінки
3. Біохімічні дослідження функції печінки
4. Патоморфологія печінки
5. Зміни функції печінки при гострих хірургічних захворюваннях

Тема самостійної роботи №3. ***Виразки тонкої кишки (неспецифічні і специфічні). Клініка, діагностика, принципи лікування***

Навчальні питання:

1. Неспецифічні виразки тонкої кишки: етіологія, патогенез.
2. Специфічні виразки: туберкульозні, сифілітичні, ракові.
3. Диференційна діагностика виразок тонкої кишки.
4. Лікування виразок тонкої кишки: консервативне, хірургічне.

Контрольні питання:

1. Причини виникнення неспецифічних виразок тонкої кишки.
2. Специфічні виразки тонкої кишки.
3. Клініка та діагностика виразок тонкої кишки.
4. Лікування виразок тонкої кишки.

Тема самостійної роботи №4. ***Дивертикули і дивертикуліти тонкої кишки. Клініка, діагностика та лікування***

Навчальні питання:

1. Визначення поняття дивертикула і дивертикуліту.
2. Види дивертикулів тонкої кишки.
3. Клінічні вияви дивертикулів.
4. Дивертикуліт: клініка, варіанти перебігу, ускладнення.
5. Методи діагностики дивертикулів тонкої кишки.
6. Лікування дивертикулів: консервативне і хірургічне.

Контрольні питання:

1. Природжені і набуті дивертикули тонкої кишки.
2. Клінічні ознаки дивертикуліту.
3. Ускладнення дивертикуліту.
4. Методи діагностики дивертикулів тонкої кишки.
5. Лікування асимптомних дивертикулів.
6. Хірургічне лікування дивертикулів тонкої кишки.

Тема самостійної роботи №5: ***Діагностика захворювань кровотворної системи, при яких необхідна спленектомія***

Навчальні питання:

1. Клініка та діагностика гемолітичної анемії та тромбоцитопенічної пурпури.
2. Клініка та діагностика гемоглобіно- та еритроцитопатії.
3. Класифікація, клініка, діагностика та лікування неходжкінської лімфоми.

4. Класифікація, клініка, діагностика та лікування хронічного лімфолейкозу та мієлолейкозу.
5. Клініка та діагностика апластичної анемії та мієлофіброзу.
6. Показання до спленектомії при вказаних захворюваннях.

Контрольні запитання:

1. Зміни загального аналізу крові при гематологічних захворюваннях.
2. Стернальна пункція.
3. Значення біохімічного аналізу крові для встановлення діагнозу.
4. Променево-візуальні методи обстеження при гіперспленізмі.

Тема самостійної роботи №6. *Доброякісні пухлини ободової і прямої кишок*

Навчальні питання:

1. Поліпи товстої і прямої кишок.
2. Класифікація поліпів товстої кишки.
3. Клінічна картина поліпів товстої кишки.
4. Діагностика та лікувальна тактика при поліпозі.

Контрольні питання:

1. Поліпи товстої кишки, клінічна та патоморфологічна класифікація.
2. Ювенільні поліпи товстої кишки, клініка, діагностика, лікування.
3. Гіперпластичні поліпи товстої кишки, клініка, діагностика, лікування.
4. Аденоматозні поліпи товстої кишки, клініка, діагностика, лікування.
5. Ворсинчасті пухлини товстої кишки, клініка, діагностика, лікування.
6. Синдром Гарднера, клініка, діагностика, лікування.
7. Синдром Пейтца-Егерса-Турена, клініка, діагностика, лікування.

Тема самостійної роботи №7. *Доброякісні пухлини шкіри і м'яких тканин*

Навчальні питання:

1. Класифікація доброякісних пухлин шкіри і м'яких тканин.
2. Способи виявлення і диференційна діагностика пухлин шкіри і м'яких тканин.
3. Способи видалення доброякісних пухлин шкіри і м'яких тканин.

Контрольні питання:

1. Основні типи доброякісних пухлин шкіри і м'яких тканин.
2. Діагностика і диференційна діагностика пухлин шкіри і м'яких тканин.
3. Способи видалення доброякісних пухлин шкіри і м'яких тканин.

Тема самостійної роботи №8. *Кісти і полікістоз легень*

Навчальні питання:

1. Класифікація захворювання.
2. Клінічні прояви кіст легень.
3. Діагностичні методи обстеження.
4. Лікувальна програма.

Контрольні питання:

1. Ускладнення, спричинені кістами легень.
2. Картина оглядової рентгенографії ОГК при кістах легень.
3. Показання до пункції та дренивання кісти легень.
4. Техніка виконання енуклеації кісти легень.
5. Резекційні методи операційних втручань при полікістозі легень.
6. Показання до невідкладного операційного втручання.
7. Техніка виконання пункції та дренивання кісти легень.
8. Основні види операційних доступів.

Тема самостійної роботи №9. *Кісти шиї*

Навчальні питання:

1. Причини виникнення кіст шиї.
2. Відмінності бокової та серединної кіст шиї.
3. Особливості хірургічного втручання при боковій та серединній кістах шиї.

Контрольні питання:

1. Етіологія і патогенез кіст шиї.
2. Особливості бокової та серединної кіст шиї.
3. Хірургічне лікування кіст шиї.

Тема самостійної роботи №10. *Клініка та діагностика бронхоектатичної хвороби*

Навчальні питання:

1. Етіологічні чинники виникнення захворювання.
2. Клінічна картина захворювання.
3. Діагностичні методи обстеження.
4. Тактика консервативної терапії.
5. Показання до операційного лікування.

Контрольні питання:

1. Топографічна анатомія бронхіального дерева.

2. Клінічні критерії захворювання, стадії перебігу.
3. Трактування результатів додаткових методів обстеження.
4. Синдром Турпіна, синдром Картагенера.
5. Показання до планового та невідкладного операційних втручань.
6. Протипоказання до операційного лікування.

Тема самостійної роботи №11. *Клініка і діагностика доброякісних пухлин і кіст селезінки та їх лікування*

Навчальні питання:

1. Клініка, діагностика та лікування непаразитних кіст селезінки.
2. Клініка, діагностика та лікування паразитних кіст селезінки.
3. Клініка, діагностика та лікування доброякісних пухлин селезінки.

Контрольні питання:

1. Різниця між справжніми та несправжніми кістами.
2. Етіологічні чинники набутих кіст селезінки.
3. Ускладнення паразитних та непаразитних кіст селезінки.
4. Різниця ультрасонографічної картини при паразитній та непаразитній кісті селезінки.
5. Методи імуноферментної діагностики кіст селезінки.
6. Види органозберігаючих операцій, які застосовують у хворих з кістами селезінки.

Тема самостійної роботи №12. *Клініка та діагностика дивертикулів і дивертикуліту товстої кишки, їх ускладнення та лікування (консервативне, операційне)*

Навчальні питання:

1. Визначення понять дивертикульозу і дивертикуліту.
2. Патогенез утворення дивертикулів товстої кишки.
3. Клінічні ознаки дивертикулів.
4. Дивертикуліт, клініка, варіанти перебігу, ускладнення.
5. Методи діагностики дивертикулів товстої кишки.
6. Лікування дивертикульозу і дивертикуліту: консервативне і хірургічне.

Контрольні питання:

1. Що таке дивертикули товстої кишки ?
2. Клінічні ознаки дивертикуліту.
3. Класифікація дивертикуліту за Hinchey.
4. Що таке тріада Сейнта ?
5. Методи діагностики й ускладнення дивертикуліту товстої кишки.

6. Консервативне лікування дивертикульозу і дивертикуліту товстої кишки.
7. Хірургічне лікування ускладнень дивертикуліту товстої кишки.

Тема самостійної роботи №13. *Клінічна анатомія грудної стінки. Грудна залоза*

Навчальні питання:

1. Клінічна анатомія грудної стінки.
2. Особливості топографічної анатомії міжреберних проміжків.
3. Клінічна анатомія грудної залози.
4. Основні види хірургічних розрізів при гнійному маститі.

Контрольні питання:

1. Умовні лінії грудної клітки.
2. Основні форми гнійного маститу.
3. Види розрізів при гнійному маститі – ареолярний, радіальний за Angerer, дугоподібний за Vardenheuer.
4. Особливості дронування ран при гнійному маститі.
5. Диференційна діагностика гнійного маститу.

Тема самостійної роботи №14. *Клінічна анатомія заочеревинного простору*

Навчальні питання:

1. Клінічна анатомія заочеревинного простору.
2. Клінічні ознаки і діагностування заочеревинної гематоми.
3. Причини виникнення гнійного паранефриту, параколіту, абсцесу трикутника Пті.

Контрольні питання:

1. Анатомічні відділи і топографія заочеревинного простору
2. Диференційна діагностика гематоми заочеревинного простору.
3. Причини виникнення гнійного паранефриту, параколіту.
4. Шляхи розповсюдження гною при деструктивному панкреатиті

Тема самостійної роботи №15. *Клінічна анатомія органів середостіння*

Навчальні питання:

1. Клінічна анатомія органів середостіння.
2. Класифікація клітковинних просторів середостіння.
3. Клінічні ознаки і діагностика гнійних захворювань клітковинних просторів та органів середостіння.

4. Вибір хірургічного доступу в лікуванні медіастиніту.

Контрольні питання:

1. Клінічна анатомія органів середостіння.
2. Клітковинні простори середостіння.
3. Клінічні ознаки і діагностика гнійних захворювань клітковинних просторів та органів середостіння.
4. Хірургічні доступи при патології середостіння.

Тема самостійної роботи №16. **Клінічна анатомія печінки, жовчних шляхів**

Навчальні питання:

1. Топографічна та сегментарно-часткова анатомія печінки.
2. Артерійна та венозна системи печінки, система воротної вени. Лімфатична система та інервація печінки.
3. Анатомія протокової системи печінки та жовчного міхура, їх кровопостачання та вплив лімфи.

Контрольні питання:

1. Вкажіть кількість сегментів печінки за класифікацією Куїно (Couinaud).
2. Кровопостачання печінки.
3. Де розташовані перші лімфатичні вузли, які збирають лімфу від печінки ?
4. Що називають „ходами Люшка” ?
5. Де знаходяться сфінктери Люткенса та Міріцці ?
6. Топографо-анатомічний поділ позапечінкових жовчних протоків.
7. Анатомічні структури, які утворюють трикутник Кало, їх розташування.
8. Довжина інтрамуральної частини холедоха.

Тема самостійної роботи №17. **Клінічна анатомія плеври, бронхів, легень.**

Навчальні питання:

1. Клінічна анатомія плеври, бронхів, легень.
2. Лікувальна та діагностична пункції плевральної порожнини.
3. Види торакотомних доступів при патології легень та середостіння.

Контрольні питання:

1. Клінічна анатомія легень, бронхів та плеври.
2. Плевральна пункція при пневмотораксі та гідротораксі.
3. Вибір торакотомного доступу при патології легень та середостіння.

Тема самостійної роботи №18. *Клінічна анатомія селезінки*

Навчальні питання:

1. Клінічна анатомія селезінки.
2. Класифікація пошкоджень селезінки.
3. Показання до органозберігальної операції.
4. Показання до спленектомії.

Контрольні питання:

1. Топографічна анатомія селезінки.
2. Клінічні ознаки ушкодження селезінки.
3. Техніка виконання спленектомії.
4. Особливості органозберігального операційного втручання.

Тема самостійної роботи №19. *Клінічна анатомія сідничної ділянки*

Навчальні питання:

1. Топографо-анатомічні межі сідничної ділянки.
2. Фасційні ложа та клітковинні простори сідничної ділянки.
3. Групи м'язів сідничної ділянки.
4. Кровоносні судини та нерви сідничної ділянки.

Контрольні питання:

1. Топографо-анатомічні межі сідничної ділянки.
2. Клінічне значення топографії фасцій та клітковинних просторів сідничної ділянки.
3. Групи м'язів сідничної ділянки.
4. Кровоносні судини та нерви сідничної ділянки.

Тема самостійної роботи №20. *Клінічна анатомія та фізіологія підшлункової залози*

Навчальні питання:

1. Клінічна анатомія підшлункової залози, система її протоків.
2. Кровопостачання, вплив лімфи, інервація підшлункової залози.
3. Фізіологія підшлункової залози.

Контрольні питання:

1. Клінічна анатомія підшлункової залози.
2. Система протоків підшлункової залози.
3. Основні фізіологічні функції підшлункової залози, захворювання, викликані їх порушенням.

Тема самостійної роботи №21. ***Клінічна анатомія товстої та прямої кишок.***

Навчальні питання:

1. Скелетотопія, синтопія та поділ товстої кишки на відділи.
2. Кровопостачання товстої кишки, лімфовенозний вплив.
3. Лімфовенозний вплив та інервація ободової кишки.
4. Клінічна анатомія прямої кишки.
5. Кровопостачання прямої кишки, лімфовенозний вплив.

Контрольні питання:

1. Клінічна анатомія товстої та прямої кишок.
2. Особливості кровопостачання та впливу лімфи товстої та прямої кишок.
3. Визначення обсягу операції при пухлинах товстої та прямої кишок з урахуванням кровопостачання та впливу лімфи.
4. Шляхи метастазування пухлин прямої кишки.

Тема самостійної роботи №22. ***Клінічна анатомія трикутників та фасціальних просторів шиї. Судинно-нервові пучки шиї.***

Навчальні питання:

1. Трикутники шиї та їх значення в хірургії.
2. Хірургічна анатомія фасцій шиї за В.М. Шевкуненко.
3. Анатомічні шляхи поширення гнійно-запальних процесів на шиї.
4. Кровопостачання, інервація, вплив лімфи від органів шиї (щитоподібна залоза, гортань, глотка, стравохід).

Контрольні питання:

1. Розрізи при розкритті поверхневих і глибоких флегмон шиї.
2. Анатомічне обґрунтування розрізів для дренирування клітковинних просторів шиї.
3. Топографічна анатомія підщелепного та бокового трикутників шиї.
4. Топографічна анатомія ділянки сонного трикутника шиї.
5. Хірургічна анатомія медіального судинно-нервового пучка шиї.

Тема самостійної роботи №23. ***Комп'ютерна та магнітно-резонансна томографія в діагностиці захворювань органів грудної клітки***

Навчальні питання:

1. Основні види променевих обстежень органів грудної клітки.
2. Значення комп'ютерної та магнітно-резонансної томографії в діагностиці захворювань органів грудної клітки.

3. Використання результатів рентгеноскопії органів грудної клітки для диференційної діагностики їх захворювань.

Контрольні питання:

1. Радіонуклідні методи дослідження захворювань легень.
2. Комп'ютерна томографія легень та органів середостіння.
3. Рентгенологічні ознаки патології на рентгенограмах грудної клітки.
4. Переваги магнітно-резонансної томографії.

Тема самостійної роботи №24. **Консервативні методи лікування гострого панкреатиту**

Навчальні питання:

1. Форми гострого панкреатиту.
2. Етапи консервативного лікування гострого панкреатиту в залежності від стадії його перебігу.
3. Неінвазійні методи діагностики гострого панкреатиту.
4. Інвазійні методи діагностики.
5. Сучасний алгоритм консервативного лікування різних форм гострого панкреатиту.

Контрольні питання:

1. Класифікація гострого панкреатиту.
2. Неінвазійні методи діагностики гострого панкреатиту.
3. Інвазійні методи діагностики.
4. Етапи консервативного лікування гострого панкреатиту.
5. Основні групи фармзасобів, які використовують у лікуванні гострого панкреатиту.
6. Особливості консервативного лікування біліарного панкреатиту.
7. Сучасний алгоритм консервативного лікування різних форм гострого панкреатиту.

Тема самостійної роботи №25. **Консервативні та операційні методи лікування абсцесу та гангрен легені**

Навчальні питання:

1. Причини виникнення абсцесу та гангрен легені.
2. Основні принципи консервативного лікування гнійних захворювань легені.
3. Показання до операційного лікування абсцесу та гангрен легені.
4. Види операційних втручань у хворих на абсцес та гангрену легені.
5. Малоінвазійні хірургічні втручання.

Контрольні питання:

1. Алгоритм лікувальних заходів при гнійно-деструкційних захворюваннях легень.
2. Бронхоскопічна санація трахеобронхіального дерева.
3. Пункційні методи лікування абсцесів легень.
4. Резекційні та паліативні види операційних втручань.

Тема самостійної роботи №26. ***Мезаденіт: неспецифічний, туберкульозний. Клініка, діагностика, лікування***

Навчальні питання:

1. Визначення поняття та класифікація мезаденіту.
2. Клінічні симптоми та діагностика мезаденіту.
3. Хірургічні ускладнення мезаденіту.
4. Лікування мезаденіту: консервативне і хірургічне.

Контрольні питання:

1. Визначення поняття та класифікація мезаденіту.
2. Клінічні симптоми та діагностика мезаденіту.
3. Хірургічні ускладнення мезаденіту.
4. Лікування мезаденіту: консервативне і хірургічне.

Тема самостійної роботи №27. ***Методи компенсації кишкових втрат у хворих з тонкокишковими норицями***

Навчальні питання:

1. Визначення поняття кишкової нориці.
2. Причини утворення тонкокишкових нориць.
3. Клінічні ознаки кишкової нориці.
4. Клініка, варіанти перебігу й ускладнення тонкокишкових нориць.
5. Методи діагностики тонкокишкових нориць.
6. Особливості харчування хворих з тонкокишковими норицями.
7. Втрати поживних речовин і рідини через норицю тонкої кишки.
8. Компенсація втрат через норицю тонкої кишки.
9. Ентеральне і парентеральне харчування пацієнта з тонкокишковою норицею.

Контрольні питання:

1. Причини виникнення тонкокишкових нориць.
2. Клінічні ознаки тонкокишкових нориць.
3. Втрати поживних речовин через норицю.
4. Поняття про обтуратори нориць.
5. Методи нутріційної підтримки.

6. Ентеральне і зондове харчування.
7. Парентеральне харчування і лікування.

Тема самостійної роботи №28. ***Морфологічна діагностика патології печінки***

Навчальні питання:

1. Гістологічні особливості будови печінки в нормі.
2. Методи забору гістологічного матеріалу.
3. Патоморфологічні зміни в печінці при її запальних ураженнях.
4. Морфологічна діагностика онкологічної патології печінки.

Контрольні питання:

1. Показання та протипоказання до проведення пункційної біопсії печінки.
2. Черезшкірна пункційна біопсія печінки: метод виконання, інструменти, ускладнення.
3. Морфологічні критерії цирозу печінки.
4. Метод оцінки активності запального процесу в печінці.
5. Значення морфологічного дослідження печінки в діагностиці онкопроцесу.

Тема самостійної роботи №29. ***Непаразитні та паразитні кісти печінки. Діагностика. Методи операційного лікування***

Навчальні питання:

1. Кіста печінки: визначення поняття, види кіст.
2. Етіопатогенез кіст печінки.
3. Клініко-інструментальні особливості діагностики непаразитних і паразитних кіст печінки.
4. Методи операційного лікування кіст печінки.

Контрольні питання:

1. Причини виникнення кіст печінки.
2. Клінічні симптоми кіст печінки.
3. Ускладнення кіст печінки.
4. Діагностичні критерії кіст печінки.
5. Диференційна діагностика паразитних і непаразитних кіст печінки.
6. Хірургічне лікування кіст печінки.
7. Малоінвазійні втручання.
8. Лікування пацієнтів після операції.

Тема самостійної роботи №30. *Органи ший: трахея, стравохід, щитоподібна залоза, прищитоподібні залози.*

Навчальні питання:

1. Хірургічна анатомія трахеї, стравоходу, щитоподібної та прищитоподібних залоз.
2. Техніка виконання коніотомії.
3. Техніка виконання трахеотомії, трахеостомії.
4. Доступи до шийного відділу стравоходу.

Контрольні питання:

1. Хірургічна анатомія трахеї і стравоходу.
2. Хірургічна анатомія щитоподібної та прищитоподібних залоз.
3. Техніка виконання коніотомії.
4. Техніка виконання трахеотомії, трахеостомії, їх особливості в залежності від віку пацієнта.
5. Доступи до шийного відділу стравоходу.

Тема самостійної роботи №31. *Особливості лікувальної тактики в залежності від локалізації та виду кишкових нориць*

Навчальні питання:

1. Локалізації кишкових нориць.
2. Клінічний перебіг кишкової нориці, в залежності від її локалізації.
3. Види операцій при кишкових норицях.
4. Терміни виконання операцій при кишкових норицях.

Контрольні питання:

1. Як залежить перебіг захворювання від локалізації нориці ?
2. Вибір терміну виконання операції при кишкових норицях.
3. Види операцій при кишкових норицях.
4. Паліативні і радикальні операції при кишкових норицях.

Тема самостійної роботи №32. *Особливості передопераційної підготовки хворих з механічною жовтяницею*

Навчальні питання:

1. Причини виникнення механічної жовтяниці.
2. Диференційна діагностика механічної жовтяниці.
3. Основні лікувальні заходи при надходженні у стаціонар хворих з механічною жовтяницею.
4. Способи декомпресії жовчно-вивідних шляхів.

5. Операційні втручання у хворих з механічною жовтяницею.

Контрольні питання:

1. Причини виникнення механічної жовтяниці.
2. Диференційна діагностика механічної жовтяниці.
3. Основні лікувальні заходи при надходженні у стаціонар хворих з механічною жовтяницею.
4. Способи декомпресії жовчно-вивідних шляхів.
5. Операційні втручання у хворих з механічною жовтяницею.

Тема самостійної роботи №33. *Особливості післяопераційного лікування хворих із зовнішнім дренажем жовчних шляхів (холедохостомою)*

Навчальні питання:

1. Анатомія і фізіологія гепатобіліарної зони.
2. Показання до зовнішнього дренивання жовчних шляхів (холедохостомії).
3. Особливості догляду за хворими із зовнішнім дренажем жовчних шляхів (холедохостомою) після операції.

Контрольні питання:

1. Показання до зовнішнього дренивання жовчних шляхів (холедохостомії).
2. Види холедохостомічних дренажів.
3. Догляд за хворими із зовнішнім дренажем жовчних шляхів (холедохостомою) після операції.

Тема самостійної роботи №34. *Перикард і серце. Артерії, вени і нерви грудної клітки.*

Навчальні питання:

1. Кровопостачання та інервація грудної клітки.
2. Положення серця в передньому середостінні.
3. Відношення перикарду до висхідної частини дуги аорти.
4. Відношення перикарду до діафрагмального нерва.
5. Кровопостачання та інервація перикарда.
6. Топографія коронарних артерій.

Контрольні питання:

1. Артерії, вени і нерви грудної клітки.
2. Хірургічна анатомія серця.
3. Показання і техніка пункції перикарда. Визначення точок пункції перикарда (Ларрея, Марфана).

4. Операційні доступи до серця, техніка хірургічної санації поранень грудної клітки з пошкодженням серця.

Тема самостійної роботи №35. *Рак печінки*

Навчальні питання:

1. Причини виникнення та класифікація раку печінки.
2. Клінічні симптоми раку печінки.
3. Діагностика і диференційна діагностика раку печінки.
4. Способи лікування раку печінки, прогноз.

Контрольні питання:

1. Причини виникнення та класифікація раку печінки.
2. Клінічні симптоми раку печінки.
3. Діагностика і диференційна діагностика раку печінки.
4. Способи лікування раку печінки, прогноз.

Тема самостійної роботи №36. *Рентгендіагностика патології жовчних шляхів*

Навчальні питання:

1. Променеві методи діагностики патології позапечінкових жовчних шляхів.
2. Показання до застосування рентгенологічних методів діагностики захворювань гепато-біліарної системи.
3. Неінвазійні рентгенологічні методи діагностики.
4. Інвазійні комбіновані рентгенологічні методи діагностики.
5. Ускладнення рентгенологічної діагностики патології жовчних протоків.
6. Чутливість, специфічність та інформаційність сучасних методів рентгендіагностики захворювань гепато-біліарної системи та їх порівняння з іншими методами обстеження.

Контрольні питання:

1. Класифікація рентгенологічних методів діагностики патології жовчних протоків.
2. Показання до застосування інтервенційних рентгенологічних методів діагностики.
3. Ускладнення діагностичної ЕРХПГ, шляхи її зменшення.
4. Порівняння різних методів рентгенологічної діагностики захворювань жовчних протоків.
5. Шляхи покращення ефективності та чутливості рентгенологічних методів діагностики захворювань позапечінкових жовчних протоків.

Тема самостійної роботи №37. ***Рентгеноскопія, оглядова і прицільна рентгенографія в діагностиці захворювань органів грудної клітки. Бронхографія***

Навчальні питання:

1. Основні види променевих обстежень органів грудної клітки.
2. Значення комп'ютерної та магнітно-резонансної томографії в діагностиці захворювань органів грудної клітки.
3. Допоміжні методи обстеження (бронхографія, бронхоскопія)
4. Використання результатів рентгеноскопії органів грудної клітки для диференційної діагностики їх захворювань.

Контрольні питання:

1. Радіонуклідні методи дослідження захворювань легень.
2. Ультрасонографічне дослідження легень та органів середостіння.
3. Рентгенологічні ознаки патології на рентгенограмах грудної клітки.
4. Переваги магнітно-резонансної томографії.
5. Техніка проведення бронхографії.

Тема самостійної роботи №38. ***Скелет і м'які тканини обличчя***

Навчальні питання:

1. Кістки скелету обличчя.
2. М'язи обличчя.
3. Співвідношення фасцій та клітковинних просторів обличчя.
4. Особливості розрізів при абсцесі та флегмоні обличчя.

Контрольні питання:

1. Які кістки утворюють скелет обличчя ?
2. Особливість прикріплення м'язів обличчя.
3. Особливості розрізів при розкритті гнійників виличної ділянки.
4. Зони гнійних запливів флегмони скроневої ямки.

Тема самостійної роботи №39. ***Судинно-нервові пучки та лімфатичні судини верхньої кінцівки***

Навчальні питання:

1. Судинно-нервові пучки плечового поясу (надпліччя).
2. Топографія судин та нервів пахвової ділянки.
3. Лімфатичні колектори пахвової ділянки.
4. Топографія судин та нервів передньої та задньої ділянок плеча.
5. Судинно-нервові пучки передньої та задньої ділянок передпліччя.

6. Топографія судин та нервів променево-зап'ясної ділянки, тильної та долонної поверхонь кисті.
7. Операційні доступи до судин верхньої кінцівки.

Контрольні питання:

1. Елементи та локалізація пахвового судинно-нервового пучка.
2. Групи лімфатичних вузлів, які розміщуються в пахвовій ямці.
3. Метод пальпації лімфатичних вузлів пахвової ямки.
4. Елементи і топографія судинно-нервового пучка передньої ділянки плеча.
5. Елементи і топографія судин та нервів задньої ділянки плеча.
6. Судинно-нервові пучки передньої ділянки передпліччя.
7. Операційні доступи до судин верхньої кінцівки.

Тема самостійної роботи №40. *Судинно-нервові пучки, лімфатичні судини та вузли нижньої кінцівки*

Навчальні питання:

1. Судинно-нервові пучки та лімфатичні судини нижньої кінцівки.
2. Судинно-нервові пучки та лімфатичні судини стегна: стегового трикутника, стегового, привідного, замикального каналів, задньої поверхні стегна.
3. Топографічна анатомія судинно-нервового пучка підколінної ямки.
4. Судинно-нервові пучки та лімфатичні судини передньої та задньої поверхні гомілки.
5. Судини та нерви стопи.

Контрольні питання:

1. Розташування елементів судинно-нервового пучка в стеговому трикутнику.
2. Визначення поняття „корона смерті”.
3. Проекція стегової артерії.
4. Анатомічні елементи привідного (гунтерового) каналу, їх взаємне розташування.
5. Топографія судинно-нервових елементів жоберової ямки.
6. Анатомія каналу Пирогова на задній поверхні гомілки.
7. Оптимальний доступ до передньої великогомілкової артерії.

Тема самостійної роботи №41. *Фасційні ложа та клітковинні простори верхньої кінцівки*

Навчальні питання:

1. Фасційні футляри та клітковинні простори плеча.
2. Фасційні футляри та клітковинні простори передпліччя.
3. Шляхи розповсюдження гнійно-запальних процесів на плечі.

4. Шляхи розповсюдження гнійно-запальних процесів на передпліччі.

Контрольні питання:

1. Фасційні простори плеча.
2. Фасційні простори передпліччя.
3. Локалізація основних клітковинних просторів плеча.
4. Основні клітковинні простори передпліччя.
5. Шляхи розповсюдження гнійно-запальних процесів у простір Пирогова-Парона.

Тема самостійної роботи №42. ***Фасційні ложа та клітковинні простори нижньої кінцівки***

Навчальні питання:

1. Фасційні ложа та клітковинні простори стегна.
2. Фасційні ложа та клітковинні простори гомілки.
3. Техніка розкриття глибоких флегмон гомілки: переднього фасційного ложа, міжм'язової флегмони трьохголового м'яза та глибокого фасційного простору.
4. Анатомія клітковинних просторів стопи.

Контрольні питання:

1. Шляхи поширення гною з глибокої флегмони сідничної ділянки.
2. Фасційні ложа та клітковинні простори стегна, шляхи поширення гною на стегні.
3. Флегмона підколінної ямки: причини виникнення, операційне лікування.
4. Фасційні ложа та клітковинні простори гомілки, шляхи поширення гною на
5. Техніка розкриття глибоких флегмон гомілки: переднього фасційного ложа, міжм'язової флегмони трьохголового м'яза та глибокого фасційного простору.
6. Анатомія клітковинних просторів стопи, шляхи поширення гною в них, схеми розрізів.

Тема самостійної роботи №43. ***Хронічний апендицит. Сучасні погляди на поняття „хронічний апендицит”. Хірургічна тактика***

Навчальні питання:

1. Клініка гострого апендициту.
2. Анамнестичні та пальпаційні ознаки хронічного апендициту.
3. Вибір лікувальної тактики при встановленні діагнозу „хронічний апендицит”.
4. Особливості операційного втручання при хронічному апендициті.

Контрольні питання:

1. Варіанти розміщення апендикулярного відростка.
2. Симптоми хронічного апендициту.
3. Класифікація хронічного апендициту.
4. Критерії встановлення діагнозу „Хронічний апендицит”.
5. Лікування хронічного апендициту.

**Перелік практичних навичок,
якими повинен володіти лікар-хірург після закінчення аспірантури**

Назва маніпуляції	Ступінь оволодіння
Хірургічне відділення	
Венепункція. Венесекція	+++
Визначення групи крові	+++
Переливання компонентів крові та її замінників	+++
Інфузія сольових, колоїдних, плазмозамінних розчинів, харчових речовин	+++
Визначення венозного тиску	+++
Визначення тривалості кровотечі і часу зсідання крові	+++
Місцеве знеболення	+++
Проведення комплексу вправ ЛФК в післяопераційному періоді	+++
Пальцеве дослідження прямої кишки	+++
Промивання шлунка, аспірація шлункового вмісту	+++
Введення зонда Блекмора	+++
Сифонна клізма	+++
Паранефральна блокада	++
Пункція черевної порожнини	++
Пункція абсцесу черевної порожнини	+
Лапароскопія	++
Ph-метрія шлункового вмісту	++
Зондове годування хворих	++
Ультрасонографія судин нижніх кінцівок	+
Пункція плевральної порожнини	+++
Дренування плевральної порожнини	++
Лапароцентез. Діагностичний перитонеальний лаваж	++
Анестезіологічно-реанімаційне відділення	
Перидуральна анестезія	+
Інтубація трахеї	+++
Звільнення дихальних шляхів від сторонніх тіл. Штучне дихання	+++
Допоміжне дихання. Штучна вентиляція легень	++
Закритий масаж серця	+++
Трахеостомія (відпрацювання операції на трупах)	+++
Пункція трахеї і мікроіригація бронхіального дерева	+++
Коніотомія	++
Урологічне відділення	
Катетеризація і промивання сечового міхура	+++
Цистоскопія	++

Новокаїнова блокада сім'яного канатика	+++
Катетеризація сечоводу	+
Гінекологічне відділення	
Вагінальне обстеження	+++
Пункція заднього склепіння піхви	++
Онкологічний центр	
Пункційна біопсія пухлини	++
Мамографія	+
Травматологічне і нейрохірургічне відділення	
Спинномозкова пункція	++
Вправлення вивихів плеча і стегна	+++
Репозиція кісткових уламків при нескладних переломах кісток кінцівок	++
Гіпсова іммобілізація при переломах кісток	+++
Накладання скелетного витягу	++
Пункція колінного суглоба	+
Поліклініка	
Місцеве знеболення при гнійних захворюваннях кисті	+++
Пункція абсцесу	+++
Рентгенологічний кабінет	
Рентгеноскопія і рентгенографія грудної клітки	+
Оглядова рентгеноскопія живота	++
Рентгеноскопія шлунково-кишкового тракту	+
Іригоскопія та іригографія	+
Екскреторна урографія	++
Холецисто-холангіографія	++
Ретроградна урографія	++
Флебографія	+
Фістулографія і фістулоскопія	++
Радіоізотопна діагностика захворювань печінки, підшлункової і щитоподібної залоз	+
Ультрасонографічне обстеження органів черевної порожнини та заочеревинного простору	+
Комп'ютерна томографія органів черевної порожнини та заочеревинного простору	+
Магнітно-резонансна томографія органів черевної порожнини та заочеревинного простору	
Клінічна лабораторія	
Визначення гемоглобіну	+++
Визначення гематокриту	+++
Визначення групи та резус-приналежності крові	+++

Кабінет ендоскопії і функціональної діагностики	
Гастродуоденоскопія	++
Аноскопія	+++
Ректороманоскопія	++
Колоноскопія	+
Реовазографія	++
Капіляроскопія	++

**Перелік операційних втручань,
якими повинен володіти лікар-хірург після закінчення аспірантури**

Назва втручань	Ступінь оволодіння
Хірургічне відділення	
Типова апендектомія	+++
Ретроградна апендектомія	++
Розкриття періапендикулярного абсцесу	++
Зашивання проривної виразки шлунка і 12-ти палої кишки	+++
Стовбурова ваготомія з пілоропластикою, дуоденопластикою	++
Гастро-, дуоденотомія, висічення, екстеріоризація виразки	++
Операції при защемленій грижі	+++
Ентеротомія	++
Резекція кишки	++
Ілеотрансверзостомія	++
Гастротомія. Прошивання варикозно-розширених вен кардіального відділу стравоходу	+
Цеко-, трансверзо-, сигмостомія	++
Інтубація кишки	++
Роз'єднання зростів при злуковій кишкової непрохідності	++
Лапаротомія при перитоніті, дренажування черевної порожнини	++
Інтраперитонеальний лаваж	+
Розкриття міжпетлевих абсцесів	++
Розкриття абсцесу дугласового простору	++
Розкриття піддіафрагмального абсцесу	++
Холецистостомія	++
Холецистектомія „від дна”	++
Холецистектомія „від шийки”	++
Холедохотомія і холедохостомія	++
Накладання білідигестивного анастомозу	+
Дуоденотомія, папілотомія, папілопластика	+

Дренування чепцевої сумки при панкреатиті	++
Секвестрэктомія, резекція хвоста підшлункової залози	++
Дренування заочеревинного простору	++
Операція при кістах підшлункової залози: марсупіалізація, внутрішнє дренування	+
Ампутація кінцівок	++
Резекція шлунка за Більрот I	+
Резекція шлунка за Більрот II	+
Селективна проксимальна ваготомія	+
Операції при пупкових грижах	+++
Операції при грижах білої лінії живота	+++
Операції при пахвинних грижах	+++
Операції при стегнових грижах	+++
Операції при післяопераційних грижах	++
Субтотальна резекція щитоподібної залози	+
Операції при варикозному розширенні вен нижньої кінцівки: Маделунга, Нарата, Бебкока, Кляппа	++
Операція Лінтона-Кокета	++
Операції при геморої	++
Первинна хірургічна обробка опіків	++
Пересадка шкіри	++
Операції при гемопневмотораксі	++
Операції при проникаючих травмах грудної клітки	++
Торакотомія, зашивання рани серця	++
Спленектомія	++
Зашивання рани печінки	++
Зашивання ушкоджень кишок	++
Урологічне відділення	
Епіцистостомія	++
Операції при водянках яєчка і сім'яного канатика	++
Операції при варикозному розширенні вен сім'яного канатика	++
Зашивання рани сечового міхура	++
Розкриття паранефриту	++
Гінекологічне відділення	
Видалення маткової труби при порушеній позаматковій вагітності	+++
Видалення кісти яєчника	+++
Клиновидна резекція яєчника	+++
Онкологічний центр	
Операції при мастопатіях і доброякісних пухлинах грудної залози	++
Секторальна резекція грудної залози	++

Радіальна мастектомія при раку грудної залози	+
Резекція шлунка при раку	+
Проксимальна резекція шлунка	+
Гастректомія	+
Гастротомія	+++
Гастроентеростомія	++
Правобічна і лівобічна геміколектомії. Резекція поперечно-ободової кишки	+
Резекція сигмоподібної кишки	+
Операція Гартмана	++
Висока передня резекція прямої кишки	+
Черевно-анальна резекція прямої кишки	+
Екстирпація прямої кишки	+
Травматологічне і нейрохірургічне відділення	
Первинна хірургічна обробка ран м'яких тканин	+++
Трепанація черепа	+
Первинна хірургічна обробка проникаючих ран черепа	+
Ламінектомія	+
Остеосинтез при переломах кісток	+
Первинна хірургічна обробка відкритих переломів кісток	++
Секвестректомія	++
Операції при бурситах	++
Поліклініка	
Розкриття карбункула, гідраденіту	+++
Розкриття абсцесу	+++
Операції при підшкірному, шкірному панариціях, пароніхії	+++
Операції при сухожилковому і кістковому панариціях	++
Розкриття гнійників кисті	++
Видалення доброякісних пухлин м'яких тканин (ліпоми, фіброми)	+++
Видалення доброякісних пухлиноподібних утворів м'яких тканин (атероми, гігроми)	+++
Видалення сторонніх тіл з м'яких тканин	+++

Освітньо-кваліфікаційна характеристика лікаря-спеціаліста-хірурга

Лікар-хірург повинен знати:

- організацію планової та невідкладної допомоги населенню країни (загальні питання), організацію роботи в хірургічному відділенні і в кабінеті поліклініки, перев'язувальній, операційній;
- організацію медичної допомоги населенню за умов виникнення екстремальних ситуацій з масовими ушкодженнями;
- основні питання клінічної анатомії;
- нормальну фізіологію систем організму, етіологію та патогенез хірургічних захворювань;
- орієнтуватись в константах гомеостазу, їх порушеннях та корекції;
- інтерпретувати результати загальних та спеціальних методів дослідження, робити на основі цих даних узагальнення та практичні висновки;
- питання асептики та антисептики в хірургії; основні документи, які регламентують заходи з підтримання санітарно-епідемічного режиму хірургічних відділень;
- основи фармакотерапії (зокрема антибіотико- та гормонотерапії), основи імунології, антибіотикопротекції в хірургії
- клінічні симптоми основних хірургічних захворювань, особливості їх перебігу у дітей, диференційну діагностику хірургічних хвороб з суміжною (урологічною, гінекологічною, терапевтичною) патологією;
- основи фізіотерапії, курортології, лікувального масажу та інших параклінічних методів;
- основи дієтології;
- питання специфічних хірургічних інфекцій (правець, сказ тощо);
- основи післяопераційної реабілітації та положення про тимчасову та стійку втрату працездатності.

Лікар-хірург повинен вміти:

- провести цілеспрямоване клінічне обстеження хворого;
- визначити необхідний обсяг лабораторних, рентгенологічних та інших спеціальних досліджень, прокоментувати їх результати;
- чітко визначити тяжкість стану хворого та обсяг реанімаційних заходів;
- надати невідкладну допомогу хворим в термінальних ситуаціях (масаж серця та інші заходи для відновлення його роботи, штучне дихання, термінова трахеостомія, зупинка зовнішньої кровотечі, профілактика та лікування шоку, промивання шлунка при отруєннях та інші маніпуляції);
- визначити показання для госпіталізації за профілем та організувати її;

- провести диференційну діагностику захворювання у дорослих та дітей, в разі потреби організувати консультацію профільних спеціалістів;
- обґрунтувати тактику консервативного та операційного лікування хворих з хірургічними захворюваннями;
- обґрунтувати показання до проведення операції з урахуванням стану хворого, необхідності передопераційної підготовки та методів знеболення;
- визначити групову і резус-приналежність крові, проводити проби на індивідуальну сумісність, переливати компоненти крові та кровозамінні розчини, діагностувати гемотрансфузійні ускладнення та застосовувати заходи боротьби з ними;
- застосувати принципи післяопераційного лікування хворих;
- своєчасно діагностувати і лікувати післяопераційні ускладнення.

Лікар-хірург повинен володіти наступними маніпуляціями та технікою операцій:

- пункцією вени, вимірюванням венозного тиску, венесекцією;
- первинною хірургічною обробкою рани;
- методикою трахеотомії, трахеостомії та коніотомії;
- пункцією плевральної порожнини, її дрениванням;
- пункцією порожнини перикарду і серця;
- введенням шлункового зонда та зонда Блекмора-Сенгстекена;
- пункцією черевної порожнини, лапароцентезом, діагностичним перитонеальним лаважем;
- методикою екстрених лапаротомій;
- операціями при гострому апендициті, гострому холециститі, проривній виразці шлунка і дванадцятипалої кишки, защемленій грижі, гострій кишковій непрохідності, травматичному розриві селезінки, кишок та інших органів;
- накладанням гастростоми, ентеро- та колостоми;
- дослідженням прямої кишки: пальцевим методом, з допомогою ректального дзеркала, аноскопа;
- перев'язуванням гемороїдальних вузлів;
- методикою консервативного та операційного лікування хворих з внутрішньою кровотечею;
- методикою розкриття та дренивання абсцесів, флегмон, парапроктитів, панариціїв, карбункулів;
- фістулографією;
- лікуванням опікових ран та ран при відмороженні;
- видаленням сторонніх тіл із м'яких тканин;
- видаленням доброякісних пухлин м'яких тканин, що розташовані поверхнево;

- зупинкою кровотечі при травмі магістральних судин;
- методикою паранефральної, вагосимпатичної, провідникової та інших новокаїнових блокад;
- методикою катетеризації, пункції сечового міхура та епіцистостомії;
- методикою знеболення і тимчасової та постійної іммобілізації при переломах різної локалізації, вправлення вивихів;
- технікою проведення планових операцій при грижах, варикозній хворобі.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Медичні ресурси мережі Інтернет

2. Абакумов М.М. Булава Г.В. Повреждение груди, живота и иммунная система. – М.: ООО «СТРОМ», 2006. – 176 с.
3. Абдоминальная травма. Руководство для врачей / под ред. Ермолов А.С.– М.: Видар, 2010. – 504 с.
4. Абдоминальная хирургическая инфекция: клиника, диагностика, антимикробная терапия: практ.рук–во / под ред.В.С.Савельева, Б.Р.Гельфинда. – М., 2006.– 168 с.
5. Альперович Б. И. Хирургия печени / Б. И. Альперович. – М.: ГЭОТАР–Медиа, 2013. – 352 с.
6. Андреас М. КайзерКолоректальная хирургия / М. Андреас. – М.: Бином, 2011. – 755 с.
7. Анищук, А. А. Эндоскопия – взгляд изнутри: пособие / А. А. Анищук; Томский воен.–мед. ин–т. – М.: МИА, 2008. – 240 с.
8. Анциферов М.Б. Синдром диабетической стопы: диагностика, лечение и профилактика / М.Б. Анциферов. – М.: МИА, 2013. – 304 с.
9. Атлас абдоминальной хирургии. Том 1. Хирургия печени, желчных путей, поджелудочной железы и портальной системы / под ред. Э.Итала. – М.: Медицинская литература, 2008. – 508 с.
10. Атлас абдоминальной хирургии. Том 2. Хирургия желудка и двенадцатиперстной кишки / под ред. Э.Итала. – М.: Медицинская литература, 2009. – 472 с.
11. Атлас абдоминальной хирургии. Том 3. Хирургия тонкой и толстой кишки, прямой кишки и анальной области / под ред. Э.Итала. – М.: Медицинская литература, 2008. – 448 с.
12. Атлас онкологических операций / под ред. В. И. Чиссова, А. Х. Трахтенберга, А. И. Пачеса. – М.: ГЭОТАР–Медиа, 2008. – 632 с.
13. Балаболкин М.И., Клебанова Е.М., Креминская В.М. Фундаментальная и клиническая тиреодология: Руководство. — М.: Медицина, 2007. — 816 с.
14. Барановский А.Ю. Болезни оперированного желудка / А.Ю. Барановский. –С-Пб.: С-ПБМАПО, 2010. – 382 с.
15. Барановский А.Ю. Желтухи. Руководство для врачей/ А.Ю. Барановский. – С-Пб.: С-ПБМАПО, 2014. – 392 с.
16. Барановский А.Ю., Кондрашина Э.А., Левин Л.А. Лечебное питание больных после операций на органах пищеварения.- Санкт-Петербург: Диалект, 2006 – 160 с.
17. Барышев Б.А. Кровезаменители. Компоненты крови: справочник для врачей /Б.А. Барышев. – С-Пб.: Н–Л, 2010. – 204 с.
18. Бисенков Л.Н. Неотложная хирургия груди и живота. – С-Пб, 2006. – 560 с.
19. Бойко В.В., Замятин П.Н., Удербаяев Н.Н., Скорый Д.И., Наконечный Е.В. Хирургия повреждений печени. – Х.: Б.и., 2007. – 240 с.
20. Бойко В.В., Флорикян А.К., Авдосьев Ю.В. и др. Гнойные заболевания легких и плевры. – Харьков: Прапор, 2007. – 576 с.
21. Браун Д.Л. Атлас регионарной анестезии / Д.Л.Браун. – М.: ГЭОТАР–Медиа, 2009. – 464 с.
22. Бунина М.В. Предоперационный период /М.В.Бунина. – М.: ГЭОТАР–МЕД, 2009. – 128 с.

23. Ватазин А.В. Послеоперационный перитонит. Хирургические концепции и методы экстракорпоральной гемокоррекции/ А.В.Ватазин.– М.: Бином–пресс, 2014. – 416 с.
24. Венозний тромбоемболізм: діагностика, лікування, профілактика. Міждисциплінарні клінічні рекомендації / В. Н. Бойко, Б.О. Матвійчук [та ін.]. – Київ, 2013. – 63 с
25. Видеоэндоскопическая диагностика и минимально инвазивная хирургия холелитиаза / под ред. М.Е. Ничитайло. – К.: ВСИ "Медицина", 2013. – 296 с.
26. Вишневский А.А., Рудаков С.С., Миланов Н.О. Хирургия грудной стенки. Видар, 2005. – 312 с.
27. Військова хірургія з хірургією надзвичайних ситуацій / За ред. В.Я. Білого. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2004. – 324 с.
28. Вказівки з воєнно-польової хірургії. / За ред. Я.Л. Заруцького. – К.:СПД Чалчинська Н.В., 2014. – 396 с.
29. Власов А.П. Диагностика острых заболеваний живота: руководство /А.П.Власов, М.В. Кукош. – М.: ГЭОТАР–Медиа, 2014. – 448 с.
30. Волков С.И., Ермолов А.С., Лужников Е.А. Химические ожоги пищевода и желудка. – Медпрактика – М., 2006. – 120 с.
31. Воробьев А. А. Алгоритмы оперативных доступов/А. А.Воробьев. – С-Пб.: ЭЛБИ–С-Пб, 2010. – 256 с.
32. Гостищев В.К. Инфекции в хирургии. Рук.для врачей. – Москва: «ГЭОТАРМедиа», 2007. – 761 с.
33. Гостищев В.К.Гастродуоденальные кровотечения язвенной этиологии / В.К. Гостищев, М.А. Евсеев. – М.: ГЭОТАР–Медиа, 2008. – 384 с.
34. Гострий апендицит та його ускладнення. / Михайлович В.В., Матвійчук О.Б., Богуцький І.Я. – Львів: Тріада-Плюс, 2011. –154 с.
35. Демченко В.И. Перитонит: клиника, диагностика, лечение /В.И. Демченко. – Нижний Новгород: НГМА, 2015. – 60 с.
36. Ермолов А.С. Диагностика и лечение острого панкреатита /А.С.Ермолов. – М.: Видар – М, 2013. – 384 с.
37. Жебровский В.В. Хирургия грыж живота. – М.: ООО «Медицинское информационное агентство», 2005. – 384 с.
38. Закрита травма живота / В.В. Бойко, М.Г. Кононенко. – Х., 2008. – 528 с.
39. Замятин П.Политравма. Руководство для врачей (в 2–х томах)/ П. Замятин. – Харьков: Фактор, 2011. – 1328 с.
40. Ирвин Р.Процедуры и техники в неотложной медицине / Р. Ирвин. – М.: Бином, 2014. – 392 с.
41. Інноваційні технології лікування гострих шлунково-кишкових кровотеч / Л.Я. Ковальчук, Є.М. Шепетько, В.О. Шапринський, В.А. Шуляренко та ін; за ред. Є.М. Шепетька – Київ – Фенікс, 2014 – 424с
42. Калинин Р.Е. Операции на сосудах: учебное пособие/ Р.Е.Калинин. – М.: ГЭОТАР–МЕД,2015. – 120 с.
43. Клавьен Пьер–Ален. Атлас хирургии верхних отделов желудочно–кишечного тракта, печени, поджелудочной железы и желчных путей/ Пьер–Ален Клавьен. – М.: Бином, 2009. – 980 с.
44. Клайн Д. Острая абдоминальная патология/ Д. Клайн. – М.: Бином, 2014. – 293 с.

45. Ковалев А.И. Стратегия и тактика неотложной абдоминальной хирургии / А.И.Ковалев. – М.: Бином, 2014. – 358 с.
46. Козлов В.К. Сепсис: этиология, Иммунопатогенез, концепция иммунотерапии. – К.: «АННА - Т», 2007. – 296с.
47. Козлов С.Н. Современная антимикробная химиотерапия: Руководство для врачей / С.Н. Козлов. – М.: МИА, 2009. – 448 с.
48. Кондратенко П.Г., Васильев А.А., Конькова М.В. Острый панкреатит.–Донецк, 2008.–352с.
49. Кондратенко П.Г., Губергриц Н.Б., Элин Ф.Э., Смирнов Н.Л. Клиническая колопроктология: Руководство для врачей. – Х.: Факт, 2006. – 385 с.
50. Кондратенко П.Г., Смирнов Н.Л., Раденко Е.Е. Острое кровотечением в просвет органов пищеварительного канала: Практическое руководство. – Донецк, 2006. – 420 с.
51. Кондратенко П.Г., Соболев В.В. Хирургическая инфекция: Практическое руководство. – Донецк, 2007. – 512 с.
52. Кондратенко П.Г., Стукало А.А., Раденко Е.Е. Гастроинтестинальная эндоскопия: Практическое руководство. – Донецк, 2007. – 374 с.
53. Конькова М.В. Диагностическая и интервенционная сонография в неотложной абдоминальной хирургии. – Донецк: Новый мир, 2005. – 300 с.
54. Кусталоу К. Неотложные врачебные манипуляции. Цветной атлас/К. Кусталоу. – М.: Практика, 2006. – 160 с.
55. Лебедев Н.В. Гастродуоденальные кровотечения/ Н.В.Лебедев.– М.: Бином, 2015. – 232 с.
56. Лысенко М. В. Острый панкреатит. Дифференцированная лечебно-диагностическая тактика /М. В. Лысенко.–М.: Литтерра, 2010. – 176 с.
57. Маврин М.И. Атлас операций на органах желудочно–кишечного тракта и поджелудочной железе / М.И. Маврин. – М.: Казань, 2013. – 52 с.
58. Майстренко Н.А. Практикум по неотложной абдоминальной хирургии/ Н.А. Майстренко. – С-Пб.: ЭЛБИ–С-Пб, 2011. – 288 с.
59. Мак-Интайр Р.Б. Алгоритмы диагностики и лечения в хирургии /Мак–Интайр Р.Б.,Стигманн Г.В., Айсман Б.; пер. с англ В.Д. Федорова. – М.: ГЭОТАР–Медиа, 2009. – 744 с.
60. Малоштан А.В., Бойко В.В., Тищенко А.М, Криворучко И.А. Лапароскопические технологии и их интеграция в билиарную хирургию. – Харьков: СИМ, 2005. – 367 с.
61. Мальцева Л.А., Усенко Л.В., Мосенцев Н.Ф. Сепсис (эпидемиология, патогенез, диагностика, интенсивная терапия). – Днепропетровск: АРТПРЕСС, 2004. – 158 с.
62. Мамчур В.Й., Десятерик В.І., Котов О.В. Антибактеріальна терапія та профілактика в хірургії // Кривий Ріг – 2012 – 110с.
63. Медико-соціальна експертиза тимчасової та стійкої непрацездатності: Навчально-методичний посібник/ Іпатов А.В., Науменко Л.Ю., Сергієні О.В., [і ін.] – Д.: Друк. ДНУ, 2006. – 350 с.
64. Меньков А.В. Основы ухода за больными в хирургической клинике /А.В.Меньков. – Нижний Новгород: НГМА, 2014. – 114 с.
65. Невідкладна військова хірургія : [посібник] : присвяч. військ. лікарям / Інститут Бордена (США); ред.: В. Чаплик, П. Олійник, А. Цегельський ; пер. з англ. А. Кордіак

- [та ін.]. - 4-те америк. перегл. і випр. вид. : укр. вид. - Київ : Наш формат, 2015. – 540 с.
66. Непроходимость кишечника (Руководство для врачей). / Под ред. А.П. Радзиховского. – К.: Феникс, 2012. – 504 с.
67. Никифорова Я.В. Основные положения Согласительной конференции по диагностике и лечению инфекции *Helicobacter pylori* — Маастрихт V (2015) / Я.В. Никифорова, Н. И.Черелюк, Т. Н.Толстова // Сучасна гастроентерол.— 2016.— №6(92).— С. 119—133.
68. Ничитайло М.Е., Скумс А.В. Повреждения желчных протоков при холецистэктомии и их последствия. – К.: Маком, 2006. – 344 с.
69. Овчинников В.А. Соединение тканей в хирургии: руководство для врачей / В.А.Овчинников. – Нижний Новгород: НГМА, 2014. – 152 с.
70. Онкологія: Підручник. 3 видання, перероб. і доп. За ред. проф. Б.Т. Білінський К.: Здоров'я, 2004. – 528 с.
71. Оперативная лапароскопия. Н.Е.Чернеховская, В.Г.Андреев, А.В.Поваляев. – М.: «МЕДпрессинформ», 2010. – 190 с.
72. Оперативная хирургия. Учебное пособие / Гетьман И.Б. – Издательство: Научная книга, Саратов, 2012. – 159 с.
73. Осипова, Н. А. Боль в хирургии: средства и способы защиты / Н. А. Осипова, В. В. Петрова. – М.: МИА, 2013. – 464 с.
74. Паньків В.І. Практична тиреоїдологія. — Донецьк: Видавець Заславський О.Ю., 2011. — 224 с.
75. Поздняков Б. В. Основы оперативной хирургии внепеченочных желчевыводящих путей / Б. В. Поздняков. – СПб.: ЭЛБИ–С–Пб, 2011. – 384 с.
76. Рациональная инфузионная терапия / под ред. В.И. Черния. – Д.: Заславский, 2012. – 184 с.
77. Русин В.І., Болдіжар О.О., Русин А.В., Болдіжар П.О., Румянцев К.Є. Гострий панкреатит. Псевдокісти підшлункової залози. – Ужгород: ВЕТА Закарпаття, 2006. – 204с.
78. Савельев В.С. Панкреонекрозы/ В.С.Савельева. – М.:МИА, 2008. – 264 с.
79. Савельев В.С. Перитонит / В.С.Савельев. – М.: Литтерра, 2006. – 208 с.
80. Савельев В.С. Сепсис: классификация, клинико–диагностическая концепция и лечение/ В.С. Савельев. – М.: МИА, 2013. – 360 с.
81. Сажин, В. П. Эндоскопическая абдоминальная хирургия / В. П. Сажин, А. В. Федоров, А. В. Сажин. – М.: ГЭОТАР–Медиа, 2010. – 512 с.
82. Сахарчук И.И. Воспалительные заболевания легких и плевры. – К.: Книга плюс, 2006. – 296 с.
83. Седлецкий Ю.И. Современные методы лечения ожирения. – С-Пб.:ЭЛБИ–С–Пб, 2007. – 415 с.
84. Сепсис и полиорганная недостаточность / В.Ф. Саенко, В.И. Десятерик, Т.А. Перцева, В.В. Шаповалюк. – Кривой Рог: Минерал, 2005. – 466 с.
85. Сосудистая хирургия по Хаймовичу/ под редакцией Э. Ашера. – М.: Бином., 2010. – 1184 с.
86. Стандарти організації та професійноорієнтовані протоколи надання медичної допомоги хворим з невідкладною хірургічною патологією органів живота // Науково-методичне видання // За редакцією Березницького Я.С., Фоміна П.Д. – К.: ТОВ «Доктор-Медіа», 2010 – 470с. (серія «Бібліотека «Здоров'я України»)

87. Стражнов А.В. Патология пищевода, требующая неотложной помощи. – Нижний Новгород: НГМА, 2007. – 108 с.
88. Торакальна травма: учебовий посібник для лікарів хірургічного профілю / [А.В.Макаров, В.Г.Гетьман, В.І.Десятерик та ін.]. – Кривий Ріг: СП «Міра», 2005. – 234 с.
89. Усенко О.Ю., Білоус Г.В., Путинцева Г.Й. Хірургія. 3-тє видання // Київ – ВСВ «Медицина» - 2015 – 416с.
90. Фёдоров И.В., Сигал Е.И., Славин Л.Е. Эндоскопическая хирургия. – М.: ГЭОТАР–Медиа, 2009. – 544 с.
91. Фелештинський Я.П. Післяопераційні грижі живота. – К.: ТОВ «Бізнес–Логіка» 2012. – 200 с.
92. Фергюсон М. Атлас торакальної хирургии. – М.: ГЭОТАР–Медиа, 2009. – 304с.
93. Френк Неттер. Атлас анатомії людини (під ред. проф. Чайковського Ю.Б., переклад з англ. к.мед.н. Цегельського А.А.), – Львів, Наутілус, 2004
94. Хирургические болезни и травмы в общей врачебной практике: учеб. пособие. / Суковатых Б.С., Сумин с.А., Горшунова Н.К. – М.: ГЭОТАР–Медиа, 2008. – 624 с.
95. Хирургия поврежденных печени / под ред. В.В. Бойко. – Х., 2007. – 240 с.
96. Хірургічні хвороби: Підручник / За ред.. проф.. П.Г.Кондратенка. - Х.: Фак І,2006. 916 с.
97. Хірургія / За ред. Б.П. Лисенка, В.Д. Шейка, с.Д. Хімича. – Київ, ВСВ «Медицина», 2010. – 712 с.
98. Хірургія / За ред. Л.Я. Ковальчука. – Тернопіль: ТДМУ «Укрмедкнига», 2010. – 1056 с.
99. Хірургія. Том 1 / За ред. Я.С. Березницького, М.П. Захараша, В.Г. Мішалова, В.О. Шідловського. – Дніпропетровськ: РВА «Дніпро–VAL», 2006. – 443 с.
100. Хірургія. Том 2 / За ред. Я.С. Березницького, М.П. Захараша, В.Г. Мішалова. – Дніпропетровськ: РВА «Дніпро–VAL», 2007. – 628 с.
101. Хірургія: підручник / За ред. проф. П.Г. Кондратенка. – К.: Медицина, 2009. – 968 с.
102. Цыбуляк Г.Н. Общая хирургия поврежденных. – С-Пб.: Гиппократ, 2005.–648 с.
103. Цыбусова Т.Н. Острые и хронические неспецифические гнойно–деструктивные заболевания легких и плевры в хирургии: учебное пособие / Т.Н.Цыбусова. – Н.Новгород: Ниж. ГМА, 2008. – 212 с.
104. Чернеховская Н.Е.Диагностическая лапароскопия/ Н.Е. Чернеховская. – М.: Медпресс, 2009. – 136 с.
105. Чернов В. Н.иОстрая непроходимость кишечника/ В. Н. Чернов, Б. М. Белик. – М.: Медицина, 2008. – 512 с.
106. Черный В.И., Колесников А.Н., Кабанько Т.П. Современные направления в интенсивной терапии и профилактике нарушений гемостаза в медицине критических состояний (практическое руководство). – Донецк, «Новый мир», 2006. – 224 с.
107. Шалимов А.А., Радзиховский А.П. Атлас операций на органах пищеварения (в двух томах) // Київ, «Наукова думка», 2005 – 626с.
108. Шальков Ю.Л. Кишечные швы и анастомозы в хирургической практике / Ю.Л. Шальков. – М.: Бином, 2013. – 204 с.
109. Шальков Ю.Л., Гамидов А.Н. Спаечный синдром. – Харьков: Коллегиум, 2010. – 244 с

110. Шахшаль Г. Практическая колоноскопия. Методика, рекомендации, советы и приемы / Г. Шахшаль. – М.: МЕДпресс–информ, 2012. – 192 с.
111. Швед М.І., Пасечко Н.В., Мартинюк Л.П. та ін. Клінічна ендокринологія в схемах і таблицях. — Тернопіль: ТДМУ «Укрмедкнига», 2006. — 344 с.
112. Шулуток А.М., Овчинников А.А., Ясногородский О.О., Мотус И.А. Эндоскопическая торакальная хирургия. – М.: Медицина, 2006. – 464 с.
113. Шумпелик Ф. Атлас общей хирургии / Ф. Шумпелик – М.: Бином, 2010. – 616 с.
114. Экстренная медицинская помощь при травме / под редакцией Э. Мура, Л. Мэттокса, Д. Феличиано. – М.: Практика, 2010. – 744 с.
115. Эндоскопическая диагностика заболеваний пищевода, желудка и тонкой кишки: учеб. пособие / Н. Е. Черняховская [и др.]. – 2-е изд., доп. и перераб. – М.: МЕДпресс–информ, 2008. – 200 с.
116. Энтеросорбция при ожоговой болезни / Г.П.Козинец, А.М.Боярская, О.И.Осадчая [и др.]. – К.: Богдана, 2009. – 264 с.
117. Agresta F. Laparoscopic Cholecystectomy / Ferdinando Agresta, Fabio Cesare Campanile, Nereo Vettoreto // Springer International Publishing Switzerland. – 2014. – 185 p.
118. Avci C., Schiappa J.M. Complications in laparoscopic surgery: a guide to prevention and management. – Springer, 2016 – 118 p.
119. Bonavina L. Innovation in Esophageal Surgery / Springer-Verlag Italia. – 2012. – 136 p.
120. Brent G.A., Larsen P.R., Davies T.F. Hypothyroidism and thyroiditis / Kronenberg H.M., Melmed S., Polonsky K.S., Karsen P.R. eds. Williams Textbook of Endocrinology. — 11th ed. — Philadelphia, Pa: Saunders Elsevier, 2008. — 1872p.
121. Brethauer S. Minimally Invasive Bariatric Surgery / Stacy Brethauer, Philip R. Schauer, Bruce D. Schirmer // Springer-Verlag New York. Distribution rights for India: Delhi Book Store, New Delhi, India. – 2015. – 544 p.
122. Canonico Silvestro. Inguinal Hernia / InTech. – 2014. – 132 p.
123. Clinical Management of Thyroid Disease / Ed. by F.E. Wondisford, S. Radovick. — John Hopkins University School of Medicine. — Baltimore, Maryland, 2009. — 860 p.
124. Clinical pancreatology for practicing gastroenterologists and surgeons / Ed. by J. E. Dominguez-Munoz. — Oxford [et al.]: A Blackwell Publ. Co., 2005. — 535 p.
125. Dai Yamanouchi. Vascular surgery. InTech. – 2012. – 262 p.
126. Dienemann Hendrik C. Chest Surgery / Hendrik C. Dienemann, Hans Hoffmann, Frank C. Detterbeck // Springer-Verlag Berlin Heidelberg. – 2015. – 544 p.
127. Dubrana F. Techniques chirurgicales / Frederic Dubrana, Philippe Pasquier // Springer-Verlag Paris. – 2011. – 387 p.
128. Givel J-C. Anorectal and colonic diseases. A practical guide to their management / J-C. Givel, N.J. Mortensen, B. Roche // Third edition. – Springer. – 2006. – 802 p.
129. Hirsh J. Guidelines for antithrombotic therapy / J. Hirsh // Eight Edition. Hamilton: BC Decker Inc. — 2008. — 180 s.
130. Hyung Kyu Yang. Hemorrhoids / Springer-Verlag Berlin Heidelberg. – 2014. – 142 p.
131. J.R. Howe. Endocrine and Neuroendocrine Surgery / James R. Howe // Springer-Verlag Berlin Heidelberg. – 2017. – 160 p.
132. Kingsnorth A. N. Management of abdominal hernias / A. N. Kingsnorth. — 2001. – 420 p.

133. Lumley J.S.P. Vascular Surgery / J.S.P. Lumley, Jamal J. Hoballah // Springer-Verlag Berlin Heidelberg. – 2009. – 462 p.
134. Moshe Schein. Schein's common sense emergency abdominal surgery. Springer. – 2005. – 458 p.
135. Nicolaides A.N. Prevention and treatment of venous thromboembolism. International Consensus Statement. Guidelines according to scientific evidence / A.N. Nicolaides, J. Fareed, A.K. Kakkar [et al.]. — London: CDER Trust, 2006. — 128 s.
136. Oncology – Онкологія. Підручник / І. Б. Щепотін, В. Є. Чешук, Л. В. Гривкова [та ін.]; за ред. проф. І. Б. Щепотіна, Р. Т. Еванса. – К.: Медицина, 2008. – 216 с.
137. Philip H. Gordon. Principles and practice of surgery for the colon, rectum and anus. Third edition. Informa helscare USA, Inc. New York, London. – 2006. – 1354 p.
138. Phlebology, Vein Surgery and Ultrasonography / Eric Mowatt-Larsen, Sapan S. Desai, Anahita Dua, Cynthia E. K. Shortell // Springer International Publishing. – 2014. – 394 p.
139. Schumpelick V. Recurrent hernia. Prevention and treatment / V. Schumpelick, R. J. Fitzgibbons. – Springer-Verlag. Berlin. Heidelberg, 2007. – 433 p.
140. Shiffman M. A. Aesthetic surgery of the abdominal wall / Melvin A. Shiffman, Sid Mirrafati // Springer-Verlag Berlin Heidelberg New York. – 2005. – 244 p.
141. Siewert J.R. Chirurgie/ J. R. Siewert, Hubert J. Stein // Springer-Verlag Berlin Heidelberg. – 2012. – 1028 p.
142. Stefano Nazari. Front lines of thoracic surgery. InTech. – 2012. – 412 p.
143. Stein E. Anorectal And Colon Diseases. Textbook and color atlas of proctology / E. Stein // Springer. – 2003. – 522 p.
144. Surgical recall. 7th edition. Lorne H. Blackbourne / LWW, Sewenth, North American edition – 2014 – 824 pages
145. The ASCRS Textbook of Colon and Rectal Surgery. Third edition. / S.R. Steele, T. L. Hull, Th.E. Read, T.J. Saclarides, A.J. Senagore, C.B. Whitlow // Springer International Publishing. – 2016. – 1292 p.
146. The Globesity Challenge to General surgery. Foletto, Mirto, Rosenthal, Raul // Springer-Verlag, Padua, Italia – 2014 – 246p.
147. Wexner S.D. Colon and rectal surgery. Abdominal operations / S.D. Wexner, J.W. Fleshman // Lippincott Williams & Wilkins. – 2012. – 612 p.
148. Wu S. Atlas of Single-Incision Laparoscopic Operations in General Surgery / Shuodong Wu, Ying Fan, Yu Tian // Springer Netherlands. – 2013. – 438 p.
149. Zinner M. Maingots Abdominal Operations. McGraw Hill Professional. – 2007. – 1488 p.
150. Zongcheng Yang. Chinese Burn Surgery / Springer Netherlands. – 2015. – 481 p.